

Woord vooraf

De eerste editie van *Woordenboek filosofie* verscheen in 1992 bij uitgeverij Van Gorcum, Assen. Deze compleet herziene en aangevulde editie kwam tot stand onder de redactie van drs. Harry Willemsen en drs. Peter de Wind. Vanwege de accentverschuivingen die in de filosofie hebben plaatsgevonden, is vrijwel geen enkel lemma qua tekst ongewijzigd gebleven en zijn ook in ideeenhistorisch opzicht de begripsontwikkelingen in een ander daglicht komen te staan en aldus in de teksten verwerkt. De citaten van buitenlandse auteurs zijn naar het Nederlands vertaald, waarbij zo veel mogelijk gebruik gemaakt is van bestaande vertalingen.

Bovendien is bij de samenstelling van dit woordenboek rekening gehouden met het hedendaagse gemak van digitale zoekmachines, waardoor een grote hoeveelheid informatie voorhanden is. Onze intentie is daarom het bieden van ordening aan de grote hoeveelheid informatie binnen een breder denkraam. Met behulp van deze bredere context krijgt de gebruiker hopelijk vat op de complexe materie van de diverse te onderscheiden gedachteconstructies. De verwijzingen naar andere lemmata dienen deels voor het verkrijgen van inzicht in de grotere samenhang en onderlinge betrokkenheid van de vele wijsgerige termen, deels ter voorkoming van onnodige verdubbelingen in de teksten van verwante onderwerpen.

Van grote waarde voor dit grondig herziene woordenboek waren *Historisches Wörterbuch der Philosophie* (13 delen), *Philosophisches Wörterbuch*, 2009, *Dictionnaire de la langue philosophique*, 1978, *The Encyclopedia of Philosophy*, 1967 (ed. Paul Edwards, 8 volumes) en *Lexicon van de ethiek*, 2007. Voor deze hernieuwde uitgave is uitgegaan van de spellingsregels van de Nederlandse taal volgens het *Groene Boekje*, 2005. In slechts enkele gevallen is hiervan afgeweken vanwege de herkomst van termen uit het Latijn. Te denken valt hierbij aan woorden als: quantor, quantum, quan-

tummechanica, enz., in plaats van de nu gangbare Nederlandse spelling kwantor, kwantum en kwantummechanica.

Het samenstellen van de eerste uitgave *Woordenboek Filosofie* bleek een moeilijke opgave, al vanaf het allereerste begin toen wijlen prof. dr. H.G. Hubbeling (Groningen) en wijlen prof. dr. Reinout Bakker (Groningen) zich enthousiast inzetten voor het ontstaan ervan en vervolgens in de onderzoeksfase drs. Cor Schavemaker samen met drs. Harry Willemsen. De laatste was uiteindelijk de verantwoordelijke redacteur.

Het lemma ‘Filosofie’ besluit met de woorden: “*Om, in naam van de waarheid (die, ook al is zij wellicht onbereikbaar, niet ophoudt alle filosoferen te beheersen), aan het populaire en in zich tegenstrijdige relativisme te ontkomen, moet de filosofie heden ten dage ook het feitelijke pluralisme in de wijsbegeerte begrijpelijk maken ... Kan de geschiedenis van de filosofie worden begrepen als een voortgaande discussie tussen zelfstandige, maar in bepaalde tradities van theorie en praktijk gewortelde denkers, die het niet met elkaar hoeven eens te worden, maar door hun ingaan op elkaar een zekere verwantschap in het omgaan met de zich zowel gevende als onttrekkende waarheid stichten en ontdekken? Een dergelijke discussie vergt een bereidwilligheid om alle uitingen van logische, wetenschappelijke, existentiële en poëtische ernst toe te laten tot het debat en er op een veelervaren en weldenkende wijze aan deel te nemen*”.

De eerste uitgave *Woordenboek Filosofie* was dan ook te danken aan de bereidwilligheid van de medewerkers. Hen past erkentelijkheid en dank. Naar hun namen wordt verwezen in de lijst ‘Medewerkers’ en meer specifiek in het ‘Register’.

Een bijzonder woord van dank past prof. dr. F.P.J.M. Voorbraak (Utrecht), die niet alleen co-

ordinerend werk verrichtte bij de totstandkoming van de lemmata met betrekking tot de logica, maar ook de drukproeven van de eerste uitgave corrigeerde.

Een heel bijzonder woord van dank en erkentelijkheid past ook prof. dr. H.H. Berger (Tilburg). Vanaf het jaar 1988, de beginfase van het werk aan *Woordenboek Filosofie*, stelde hij bijdragen ter beschikking en dat bleef hij doen. Niet alleen leverde hij van alle medewerkers de meeste bijdragen, maar bovendien nam hij op zich de teksten van alle lemmata aan zijn kritisch oog te onderwerpen.

Ten slotte past dank aan uitgeverij Van Gorcum, in het bijzonder in de persoon van de heer D. Bakkes, voor het vertrouwen en geduld bij de totstandkoming van de eerste uitgave in februari 1992.

Voor de realisering van deze vernieuwde uitgave gaat onze dank uit naar de vele betrokken medewerkers van weleer. Sommigen van hen herzagen hun oude tekst, anderen leverden geheel nieuwe lemmata aan. Tegelijkertijd lukte het de redactie een aanzienlijk aantal nieuwe medewerkers aan

te trekken. Wij danken iedereen die zijn medewerking heeft verleend aan de totstandkoming van deze editie.

Chris van den Hoogen zijn we dankbaarheid verschuldigd voor zijn zorgvuldige en niet aflatende zorg voor de conservering van het digitale bestand van de editie van 1992. Dankzij zijn volharding is voor ons het werken aan deze nieuwe uitgave aanzienlijk vereenvoudigd.

Voorts gaat dank uit naar de nieuwe uitgever Garant (Antwerpen/Apeldoorn), die zich mag verheugen over een toenemend aantal filosofieuitgaven, waaronder het tijdschrift *Filosofie*.

Aan de lezer en gebruiker van *Woordenboek Filosofie*: Als uw opmerkzaamheid leidt tot opmerkingen en suggesties ter verbetering of aanvulling, aarzel dan niet om met ons contact op te nemen.

De redactie is er u erkentelijk voor.

Hoogeloon/Eindhoven, januari 2015
Harry Willemsen & Peter de Wind